

ایران و جنگ جهانی اول

میدان نبرد قدرت‌های بزرگ

گردآوری و تألیف:

تورج اتابکی

ترجمه مهدی حقیقت‌خواه

فهرست

- معرفی مؤلفان ۷
- سپاسگزاری ۱۱
۱. جنگ جهانی اول، رقابت قدرت‌های بزرگ و شکل‌گیری جامعهٔ سیاسی
در ایران ۱۳
۲. دولت موقت ایران ۲۳
۳. پیش به سوی شرق: فعالیت‌های دستگاه اطلاعاتی عثمانی در ایران ۵۱
۴. ملی‌گرایی ایرانی و ژندارمری دولتی ۷۳
۵. اسماعیل آقا سیمکو: جنگ سالارگُرد در مرز ترکیه و ایران در اوایل
قرن بیستم ۱۰۹
۶. روایت احمد کسروی از قیام شیخ محمد خیابانی ۱۴۹
۷. پان‌ترکیسم و ملی‌گرایی ایرانی ۱۸۹
۸. شورای تبلیغات بین‌المللی و تأسیس حزب کمونیست ایران ۲۱۳
- یادداشت‌ها ۲۴۳
- نمایه ۳۰۳

جنگ جهانی اول، رقابت قدرت‌های بزرگ و شکل‌گیری جامعهٔ سیاسی در ایران

تورج اتابکی

آغاز جنگ جهانی اول و پیامد آن شاید مهم‌ترین رویداد سیاسی در تاریخ جهان در قرن بیستم باشد. سقوط امپراتوری‌های اتریش - مجارستان، عثمانی و روسیه، و از پی آن ظهور جمهوری اتریش، پادشاهی مجارستان، اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، و جمهوری کمالیستی در ترکیه از جمله مهم‌ترین پیامدهای این جنگ بود.

شروع جنگ بر فشار خارجی در ایران افزود و سبب شد که اختلافات دیرینه در عرصهٔ سیاست ایران گسترش یابد. حکومت مرکزی چنان دچار اختلاف و چنددستگی بود که دولت‌های مختلفی که بر سر کار می‌آمدند هیچ‌گاه بیش از چند ماه دوام نمی‌آوردند. و از آن گذشته، خود حکومت مرکزی تنها منبع قدرت در کشور نبود. همان‌طور که بلوخر، از ناظران آن دوره، می‌نویسد، «برای قدرت سیاسی موجود در کشور دو منبع وجود داشت، یکی رسمی که شامل حکومت و پیوندهایش می‌شد، و دیگری غیررسمی»، که به گفتهٔ او شامل «نیروهای ملی» می‌شد.^۱

از پی تأیید رسمی قانون اساسی ایران از سوی شاه قاجار در سال ۱۲۸۵، رقابت روس و انگلیس در ایران، دست‌کم به طور موقت، کاهش یافت و